

**Орієнтовне календарне планування уроків української мови й контролю за
рівнем освітніх досягнень учнів**

11 клас

(70 год. 2 год. на тиждень)

Перший семестр

№ навч. тижня	Дата	Мовленнєва змістова лінія <i>Види роботи (рекомендовані):</i>	Мовна змістова лінія	Соціокультурна змістова лінія <i>(орієнтовні теми)</i>	Форми контролю
Вступ (1 год)					
1		<i>Читання й аналіз текстів різних стилів; підготовка проекту «Приклади мовної стійкості у художній літературі й українському кіно»; дискусія на тему: «Чи потрібно бути мовно стійким?».</i>	1. Мовна стійкість як ключова риса національномовної особистості.	1. Мовна мода і мовний смак. Читацькі смаки. Культурний простір (моєї родини, мого міста, України). Національний дух культурного простору України. Естетичний смак українців у слові, побуті, одязі.	
Практична риторика (6 год)					
		<i>Розпізнавання тропів і риторичних фігур; збагачення тексту</i>	2. Засоби мовного вираження промови. Метафора.	2. Ландшафтотерапія: черпаймо сили у красі природи	
2		<i>й речень тропами й фігурами; написання висловлень із використанням</i>	3. Метонімія. 4. Роль метафори й метонімії в мовленні.	3. Гармонійність взаємовідносин людини й довкілля. 4. Розмаїтий світ емоцій	

3		тропів і фігур; <i>зміна</i> висловлення за допомогою тропів; <i>добір</i> жанрів і текстів для вживання	5. Риторичні фігури. Антитеза. Градація. 6. Повторення (анафора). Риторичне запитання.	5. Будь творцем своєї долі. 6. Відродження древніх традицій ставлення до природи.	
4		конкретних мовних засобів; <i>удосконалення</i> тексту мовними засобами.	7. Звернення. Порівняння.	7. Україна героїчна.	
Морфологічна норма (11 год)					
		<i>Складання</i> усної розповіді про родину друга/подруги з	8. Відмінкові закінчення прикметників.	8. Культурне середовище — комфортне середовище?	
5		використанням присвійних прикметників; <i>складання діалогів</i> у розмовному стилі із використанням прикметників, що містять суб'єктивну оцінку	9. Вищий і найвищий ступені порівняння прикметників. Синонімічні способи вираження різного ступеня ознаки. 10. Прикметники, що перейшли в іменники.	9. Магія рідного дому. 10. Підприємливість, гідна наслідування.	
6		обговорюваних об'єктів; <i>складання опису</i> зимового лісу з використанням відносних прикметників;	11. Прислівник. Ступені порівняння. 12. Складні випадки узгодження й відмінювання	11. Екологічний рух в Україні й світі 12. Вплив продуктів харчування на здоров'я людини.	

		<i>складання</i>	числівника.		
7		<i>розповіді</i> про враження від цікавої мандрівки (екскурсії); <i>написання есе</i> про свою заповітну	13. Складні випадки відмінювання числівника. 14. Дієслівні форми.	13. Простори твої, Україно! 14. Створюймо команди успіху.	13-14. Контрольний переказ
8		мрію; <i>укладання</i> переліку назв премій, конкурсів, рейтингів з використанням прикметників вищого й найвищого ступенів порівняння; <i>складання</i> тексту порівняльної характеристики двох гаджетів, фільмів, комп'ютерних програм тощо із використанням прикметників вищого ступеня порівняння; <i>читання</i> й <i>переказування</i> текстів з числівниками; <i>планування</i> бюджету	15. Паралельні форми вираження наказового способу дієслів 1 та 2 особи множини. Складні випадки словозміни дієслів. 16. Активні й пасивні дієприкметники.	15. Ознаки зрілості громадянського суспільства. 16. Таланти твої, Україно.	16. Тематична контрольна робота (тест)

		туристичної мандрівки класу в Карпати (Холодний Яр, Шевченківськими місцями); <i>складання й</i> <i>озвучення</i> графіків чергувань, індивідуальних розкладів додаткових занять тощо із використанням числівників на позначення дат і часу; <i>записування</i> прислів'їв і приказок, назв пісень, кінофільмів, художніх творів, що містять числівники; <i>складання</i> діалогів, що містять запитання і відповіді з числівниками на позначення дат і часу певних подій; <i>виразне читання й</i> <i>аналіз</i> художнього тексту з наявними			
--	--	---	--	--	--

		синонімічними формами займенників; <i>читання</i> <i>й</i> <i>коментування</i> афоризмів, що містять заперечні та неозначені займенники; <i>складання плану на</i> літні канікули з використанням дієслів майбутнього часу; <i>коментування</i> сталих виразів із дієприкметниками, що перейшли в іменники, складання з ними діалогів. (<i>Очі</i> <i>завидючі — руки</i> <i>загребуці</i>; <i>Береженого Бог</i> <i>береже; Не вчи</i> <i>ученого їсти хліба</i> <i>печеного</i> та ін.); <i>написання</i> есе про реальну чи віртуальну мандрівку до одного з семи чудес України; <i>складання</i> розповіді про			
--	--	---	--	--	--

		процес приготування певної страви, проведення досліду тощо з використанням власне кількісних, збірних і дробових числівників; <i>складання діалогів</i> за умовами запропонованої ситуації спілкування із використанням таких дієслів, що не мають розрізнення за категорією роду; <i>редагування</i> текстів з метою виправлення помилково вжитих активних дієприкметників <i>(виступаючий —</i> <i>доповідач,</i> <i>промовець;</i> <i>виступаючий</i> <i>(живіт) —</i> <i>випнутий;</i> <i>вируючий —</i> <i>розбурханий,</i> <i>рухаючий — той,</i> <i>що рухає і под.)</i>			
--	--	---	--	--	--

Синтаксична норма (15 год)					
9		<i>Переказування</i> текстів різних стилів; <i>висловлення</i> власних вражень від перегляду цікавого фільму; <i>редагування</i> тексту/речень; <i>формулювання</i>	17. Поняття синтаксичної норми. Синтаксична помилка. 18. Складні випадки синтаксичного узгодження й керування.	17. Українська культура. 18. Доброта, добродійність, чуйність у ставленні до себе й до інших.	
10		цілей; <i>написання</i> есе; <i>складання</i> речень з аббревіатурами; <i>діалогування</i> на тему «Корисне дозвілля»; колективне <i>складання</i> <i>розповіді</i> про уявну (віртуальну)	19. Уживання прийменників <i>в і на</i> з географічними назвами і просторовими іменниками. 20. Словосполучення з прийменником <i>по</i>.	19. Здорове довкілля — сенс життя. 20. Духовна культура українців.	
11		мандрівку Україною; <i>ускладнення</i> простих речень порівняльними зворотами і звертаннями;	21. Словосполучення з прийменниками <i>в (у), при, за, із-за</i>. 22. Уживання похідних сполучників.	21. Відкриття. 22. Гармонійна взаємодія людини й природи.	
12		<i>складання</i> особистої програми збереження здорового довкілля;	23. Варіанти граматичного зв'язку підмета й присудка. 24. Пасивні конструкції з	23. Розуміння багатства й бідності. 24. Вибір життєвої дороги.	

		<i>висловлення</i>	дієсловами на -ся.		
13		захоплення красою природи в улюблену пору року; <i>висловлення пропозиції</i> допомогти літній людині;	25. Синтаксичні конструкції з формою на -но, -то. 26. Порядок слів у реченні. Односкладні й неповні речення.	25. Обов'язок як моральна категорія. 26. Гостинність як засіб об'єднання людей.	
14		<i>модельовання</i> речень, ускладнених звертаннями; <i>написання</i> запрошення друзів-іноземцям на спортивний матч в Україні; <i>написання</i> розповіді «Зірки українського спорту»;	27. Прості ускладнені речення. Речення з однорідними членами, звертаннями, вставними словами. 28. Речення з відокремленими членами Правила побудови складних речень.	27. Корисні звички й цінні риси підприємливої людини. 28. Досягнення українських спортсменів.	
15		<i>написання</i> листа друзів (подрузі) з іншої країни про спортивну подію у твоєму місті; <i>розроблення рекомендацій</i> щодо покровоного навантаження у заняттях спортом; <i>складання</i> гасел уболівальників на підтримку	29. Синтаксична норма (повторення й узагальнення вивченого).	29. Український спорт. 30. Взаєморозуміння як родинна цінність.	30. Контрольна робота (тест).

		улюбленої команди; <i>складання</i> розповіді про можливості для занять спортом у вашому місті (селі); <i>висловлення</i> захоплення наполегливістю й досягненнями українських параолімпійців; <i>виконання</i> проекту «Синтаксичні-непорозуміння».			
Пунктуаційна норма (14 год)					
16		<i>Виразне читання</i> текстів різних стилів, інтонування їх відповідно до наявних	31. Пунктуаційна помилка. 32. Тире між підметом і присудком у простому реченні.	31. Робіть добрі справи й будьте щасливими! 32. Добра слава України.	
17		розділових знаків; <i>редагування</i> тексту; <i>записування</i> сприйнятого на слух тексту, поставлення розділових знаків; <i>переписування</i> речень і <i>розставлення</i>	33. Розділові знаки в простих реченнях, ускладнених звертаннями. 34. Розділові знаки в простих реченнях, ускладнених однорідними членами.	33. Морально-етичні норми й чесноти українців. 34. Професійна етика.	

		розділових знаків; конструювання речень; використання речень зі звертаннями з різною комунікативною метою;			
--	--	--	--	--	--

Другий семестр

№ навч. тижня	Дата	Мовленнєва змістова лінія <i>Види роботи (рекомендовані):</i>	Мовна змістова лінія	Соціокультурна змістова лінія <i>(орієнтовні теми)</i>	Форми контролю
18		написання есе «Ця музика спонукає до думок»; «Читання робить нас кращими»; діалогування на тему «На добро відповідай добром, а на зло?», «Чому Ліна Костенко назвала страшними слова «дволикість»,	35. Розділові знаки в простих реченнях, ускладнених відокремленими означеннями. 36. Розділові знаки в простих реченнях, ускладнених відокремленими прикладками.	35. Краса й здоров'я. 36. Природа — найкращий лікар.	
19		«дворушництво», «двозначність», «двомовність», «двоєдушність»?».	37. Розділові знаки в простих реченнях, ускладнених відокремленими обставинами. 38. Розділові знаки в простих	37. Розумні потреби: читання робить нас кращими. 38. Раціональний розподіл часу.	

			реченнях, ускладнених вставними словами й реченнями.		
20			39. Кома в складному реченні. 40. Крапка з комою у складному реченні.	39. Бережне ставлення до культурної спадщини. 40. Вияви гуманності у ставленні до всього живого.	
21			41. Двокрапка в складному реченні. 42. Тире в складному реченні.	41. Здорове й безпечне майбутнє — чистий простір. 42. Ініціативність як здатність людини започатковувати свою справу.	
22			43. Розділові знаки при прямій мові. 44. Пунктуаційна норма (повторення й узагальнення).	43. Гарні стосунки з людьми — запорука успіху. 44. Майстри своєї справи.	
Стилістична норма (10 год)					
23		<i>Редагування</i> текстів різних стилів; <i>уточнення</i> значень слів і сфери вживання їх;	45. Стилістичні помилки. Стилістичне використання багатозначних	45. Духовні цінності. Сьогодення нашої країни. 46. Як не	

		розрізнення близьких за значенням слів; заміна в тексті слів синонімічними; вибирання з лексичного запасу або зі словника найбільш влучного для висловлення власної думки; складання речень з	слів і омонімів, синонімів, антонімів і паронімів. 46. Стилiстичні особливості слів iншомовного походження Стилiстичне забарвлення лексики.	відцуратися свого. Скарби, що визначають сенс життя.	
24		поданими синонімами; визначення стилістичного		47-48. Духовні пріоритети українців.	47-48. Контрольний переказ (письмово)
25		забарвлення словотворчих засобів; розрізнення відтінків значень простих речень; розрізнення синонімічних речень;	49. Книжна й розмовна лексика. Оцінна лексика. 50. Стилiстична роль неологізмів і застарілої лексики.	49. Національні архітектурні традиції. 50. Відповідальність за долю мови.	
26		заміна в тексті речень стилістично доречними; складання речень для певного стилю визначення й обґрунтування стилю.	51. Стилiстичне забарвлення фразеологізмів. Виразальні можливості фразеологізмів. 52. Стилiстичні особливості засобів словотвору.	51. Вчимося працювати ефективно й результативно. 52. Загадковий образ природи.	
27			53. Стилiстичні особливості	53. Те, у що ти віриш, стає твоїм	54. Контрольна

			частин мови. 54. Вимоги до вживання синтаксичних одиниць у різних стилях.	світом. 54. Раціональне використання природних ресурсів.	робота (тест)
Практична риторика (10 год)					
28		<i>Збирання</i> необхідної інформації й допоміжного матеріалу для написання текстів різних жанрів;	55. Інформаційні жанри. Представлення. Пояснення. 56. Інструкція. Повідомлення.	55–56. Відповідальність за себе і своє здоров'я.	
29		<i>написання</i> текстів різних жанрів; <i>удосконалення</i> підготовлених текстів;	57. Діалогічні жанри. Бесіда. Телефонна розмова. 58. Листування.	57. Визначаємося з життєвими пріоритетами. 58. Мозаїка української душі	
30		<i>виголошування</i> підготовлених текстів; <i>аналіз і самоаналіз</i> навчальної та комунікативної діяльності.	59. Оцінювальні жанри. Похвала. Осуд. 60. Рецензія.	59. Не будьмо байдужими. 60. Книжка як найвища цінність.	
31					61-62. Контрольна робота (твір)
32		64. Робота над виправленням помилок, допущених в письмових роботах	63. Характеристика. 64. Етикетні жанри. Привітання.	63. Ми творці своєї долі. 64. Повага до родини.	
33			65. Вибачення.	65. Краса вчинку.	66. Контрольна робота.

					(диктант, тест)
34			67. Повторення й узагальнення вивченого.	67. Етична поведінка, пропагування її	
3 год на розсуд учителя					

Творчі завдання

1. Напишіть есе на тему «Нині стає очевидним, що кожна людина є одночасно причиною та жертвою глобальної екологічної кризи».
2. Напишіть есе на тему «Якби вам випав шанс побувати на майстер-класі з будь-яким відомим бізнесменом у світі, хто б це був і чому?»

Перекази (тексти на вибір учителя)

Контрольний переказ тексту

Тварини України, що зникли

За княжої доби було в лісах і степах дуже багато різних тварин. З оповідань князя Мономаха знаємо, що він полював на турів. Своїми розмірами дикий бик тур перевершував домашнього. Як подають давні описи, у довжину він сягав трьох метрів, у висоту — майже два, важив же від 800 кг до тонни. Шерсть тур мав чорно-брунатну. Уздовж лінії хребта завжди проходило світле пасмо, а на голові була рудувата кучерява гривка.

Найбільше ж очевидців вражали роги: великі, розлогі, ліроподібно вигнуті, вони сягали майже 80 см завдовжки.

Водилися тури переважно в мішаних лісах, особливо у вологих і заболочених місцинах. Археологи знайшли рештки турів на київській Оболоні. Первісно ж тури жили й у лісостепах, нерідко заходили в степи. Пишуть, що стадом турів верховодила стара туриця. Бички-доростки збивалися в окремі стада. Старі ж бики були більше самітниками.

Пересічна тривалість життя тура становила років із 15. За умови, звісно, що його ніхто не вполював.

Сім-вісім тисяч років тому люди взялися за одомашнення турів. Уся велика рогата худоба походить від них. В околицях Умані, скажімо, ще в XIX столітті, коли гнали волів до води, говорили, що йдуть «напувати турів».

Відколи людина навчилася полювати, тур лишався особливо бажаною здобиччю. Хоч уполювати його було справою нелегкою. І настільки, що це прирівнювалося до військових подвигів. А м'ясом одного тура можна було нагодувати цілу князівську дружину.

Полювання скорочували поголів'я турів. Та справжнім стихійним лихом для цих тварин стало винищення лісів задля збільшення оброблюваної землі. Якщо в ранньому Середньовіччі ліси вкривали 3/4 території Західної Європи, то в пізньому цей показник знизився в кілька разів. Турам просто забракло місця під сонцем.

З плином часу про тура стали забувати навіть у тих краях, де він водився найдовше.

На заході Європи тура плутали із зубром, а на сході по ньому залишилися лише спомини в давніх піснях, звичаях, а також назвах сіл, рік та урочищ. Села Тур, Тур'ї Ремети, Турички, Туропин, Туровичі, містечко Турійськ, річка Турія — усе, що позостало на нашій землі від грізного дикого бика, який кілька сотень років господарював у прадавніх диких пушах.

Здавалось би, на цьому можна було б поставити крапку в історії тура. Але у 20–30-х роках минулого століття вона набула несподіваного продовження. У Німеччині тоді якраз панувала мода на все расово чисте. Двоє братів, Хайнц і Люц Геки, палкі прихильники нацизму, взяли за відтворення турів. У зоопарках Мюнхена та Берліна вони почали схрещувати ті породи великої рогатої худоби, які, на думку братів, зберегли найбільше рис дикого бика. Однак ані розміру тура, ані величини його рогів — що їх так яскраво змальовано в давніх описах — досягнути не вдалося.

У науковому світі поставилися доволі скептично до цих експериментів. Виведену Геками породу в ліпшому разі називають «новий тур», частіше ж просто та невибагливо: «корова Гека». Сьогодні побачити її можна в деяких європейських заповідниках. У Франції, наприклад, існує навіть «Ферма турів», де розводять цих тварин і показують наївним відвідувачам. Чому наївним? Бо справжні тури вже давно вимерли.

475 слів (за Б. Завітієм).

Американський голос України

Квітка Цісик... Мабуть, кожен, хто чув її дивовижний спів, замислювався про причини його феномену. Чому голос американської співачки українського походження так звучить, чому так сприймається, чому так тривожить серце й не полишає його до кінця життя? Бо, окрім добре поставленого колористичного сопрано й шедевального студійного запису, є ще щось дуже важливе. А саме — душа нації, що боролася й жила, виховувала й пестила власних дітей, народжувала титанічних трударів і жертвних дружин і матерів.

І ще — якась родинна енергетика, покликання, місія, що, наче плідючий живий корінь, породили не просто якісний американський фольк-поп, а пісенний код України для сучасників. Може, звучить патетично, але пісня Квітки Цісик так звучить ще сильніше.

Походять Цісики за родинними переказами із Закарпаття. Первісно прізвище звучало Тисики, бо сплавлиали по цій річці ліс. Із 1944 року родина Цісиків поневірялась і переховувалась від знавіснілих відступаючих німецьких військ, аж поки не потрапили до американських таборів для переміщених осіб, в одному з яких невдовзі народилась донька Марія. У 1953 році у родині Цісиків народилася друга донька, названа Квітиславою-Орисею. Отже, Квітка Цісик — дівчина, народжена в родині емігрантів, у певною мірою закритій спільноті.

Музикантом Квітка стала завдяки батькові Володимирові Цісику, який, на жаль, помер дуже рано як великий артист, на сцені. На рівних з найкращими музикантами Америки працювала як піаніст і аранжувальник її сестра Марія. Мати Іванна була консультантом з фонетики та філософії пісень.

Її навчають абсолютно не потрібної для повсякденного спілкування в Америці української мови. І дівчина, що характерно й показово, цією мовою не користується для заробляння грошей. За освітою скрипалька, вона захотіла займатися вокалом. І хоча українська мова вокалістки не потрібна в Америці нікому, Квітка співає, записує два альбоми українських пісень.

Марія і Квітка встигли побувати в Україні, не минаючи й Львова. Обидві сестри залишили про себе пам'ять двома неперевершеними альбомами зі своїм співом і грою. Зараз є окремим фондом і гордістю бібліотеки Музичного академії ім. М. Лисенка музична бібліотека Володимира Цісика.

Не забуває про Цісиків і Львів. Фасад помешкання Левів-Цісиків прикрашає меморіальна таблиця, іменем Квітки Цісик названо одну з вулиць, на якій у приміщенні школи № 54 відкрито музей. Але, головне, Львів слухає й буде слухати її пісні.

Живе пам'ять про творчий шлях Цісиків і в родинному селі. Місцевий ентузіаст Ярослав Ясінський відшукав могилу бабці Марії, зібрав матеріали про сім'ю і вже уп'яте проводить фестиваль імені Квітки Цісик. На нього щоразу намагається запросити когось із родини, а також літераторів і музикантів, не байдужих до творчості Квітки. Тоді оживає Циганська гора й обійстя Цісиків. У його планах — спорудити пам'ятник співакці, який, до речі, вже майже готовий.

Звісно, Квітці Цісик за недовге життя пощастило. Вона таки змогла донести через океан свій голос, її люблять і слухають досі. Всяка наполеглива праця воздається рано чи пізно.

Збереження повноцінного здоров'я

З прикрістю доводиться констатувати, що людство нині живе в несприятливих екологічних умовах, дихає забрудненим повітрям, п'є нечисту воду, зловживає медикаментами хімічного походження. Сучасна людина недостатньо звертає увагу на збереження й зміцнення власного здоров'я, палить, уживає алкоголь.

Загальновідомо, що основою життя є постійний обмін між організмом і довкіллям. Із довкілля людина одержує кисень, воду й необхідні поживні речовини, тому зрозуміло, що здоров'я людини, вироблення здатності протистояти несприятливим умовам навколишнього середовища значною мірою залежить від якості харчування.

Здорове харчування — це одвічна проблема людини. Важливо дотримуватися сократівського афоризму: «Ми живемо не для того, щоб їсти, а їмо для того, щоб жити».

Правильність харчування означає не тільки чистий стіл із виделкою, ножем і білосніжною скатертиною, а передусім уміння раціонально, збалансовано використовувати продукти в процесі харчування. Якщо ігнорувати ці принципи з дитячого віку, то можуть розвиватися захворювання порушення обмінними процесами організму. Основна мета дотримання правил харчування не проста: забезпечити ріст і розвиток дитячого організму, гарну працездатність, бадьоре самопочуття й довголіття.

Проте більшість людей ставиться до раціонального харчування, як і до здоров'я, легковажно. На жаль, нинішня людина далека від культури харчування, вона не знає основ здорового способу харчування, складу й поєднання поживних і корисних властивостей речовин різних груп продуктів.

Якщо проаналізувати ставлення різної категорії людей до характеру їжі, то можна виділити вегетаріанців, сиродів, м'ясоїдів. Дехто звертає увагу на якісь певні продукти, категорично відкидає інші. З'являється популярна книжка — і людина повністю потрапляє під вплив пропагування того чи іншого продукту харчування. Через певний час рекламується нове видання, і людина, відкидаючи раціональність попередньої, повністю залежить від змісту іншої інформації, часто протилежної за поглядами на харчування в попередній книзі.

Певний вплив на практики харчування мали книжки М. Амосова, який писав, що не варто сподіватися на медицину, бо вона непогано лікує багато захворювань, але не може зробити людину здоровою. У книзі Ю. Ніколаєва «Голодування для здоров'я» дізнаємось про необхідність лікувального голодування з метою періодичного очищення організму. Незважаючи на свій похилий вік, протягом тривалого часу автор дотримувався лікувального періодичного голодування.

Американське товариство геронтологів своїм девізом має вислів: «Якщо у людини є здоров'я, то у неї є все». Щоб продовжити роки життя, треба дотримуватися таких основних правил: раціональне харчування, життєва цілеспрямованість і оптимізм, режим праці й відпочинку, вміння володіти своїми емоціями, відмова від шкідливих звичок, унормований сон, загартування організму, рухова активність.

Правильно пише лікар-дієтолог К. Джері, який вважає, що немає хвороб, яких не можна вилікувати, а є люди, яких не можна вилікувати. У таких осіб немає сили волі, щоб себе дисциплінувати, немає достатнього розуміння законів природи.

Сьогодні відомо, що харчування з урахуванням особливостей кожної людини має бути раціональним, розумно обґрунтованим, фізіологічно повноцінним. Дотримання доступних і дієвих порад у поєднанні з активним способом життя, гармонія з природою дають можливість на багато років зберегти кожному власне повноцінне здоров'я й активне довголіття.

449 слів *(За О. Ганич).*

Цілющі води Східниці

За Трускавцем і Бориславом гори постають неочікувано. Якихось двадцять кілометрів дороги, що йде майже вертикально та в'ється сріблястою ниткою автостради веселковими килимами полонин крізь фіалково-зелені схили, — і ви вже в дивовижному гірському краї.

У Карпатах немає посередніх місць — є гарні й надзвичайно гарні. Так ось, обабіч прозорої гірської річки Східничанки, у напоєній чистим кришталевим повітрям улоговині, що справіку настоювалося на чар-зіллі смерекових і соснових борів, розкинулося дивовижне селище Східниці. Думаю, багато хто з вас чув про це мальовниче місце на Прикарпатті. Одні порівнюють Східницю зі Швейцарією, а інші — із простим українським селом. Особливістю цієї місцини є каскад лікувальних родовищ, цілющих мінеральних вод і їх ефективність у зціленні багатьох недугів. На території Східницького родовища міститься 38 джерел і понад 17 свердловин унікальної води.

Із глибини віків до нас дійшла не одна легенда про мужніх верховинців. Народні перекази сягають у часи Галицько-Волинського князівства й донесли до нас відомості про те, що на місці нинішньої Східниці було поселення Золота Баня. Нині цю назву має центральна вулиця селища. Неподалік від Східниці стояла фортеця Тустань. Більшість жителів Золотої Бані загинули в нерівній боротьбі з чужинськими ордами. А ті, що вижили, з часом стали сходити в долину, відновлювати свої зруйновані оселі. Бо це була батьківщина бойків, котрі споконвіків уміли працювати в лісі, а пізніше — добувати нафту.

Так і осіли тут люди й назвали своє маленьке поселення Східницею. Східниця сьогодні — це сучасне українське гірське курортне містечко. Його майбутнє без

перебільшення можна прогнозувати: бути тут національному рекреаційному центру Прикарпаття. Цей куточок повинен стати відомим у всій Європі!

Східниця прокидається рано. Крізь вранішній туман будь-якої пори року стежками поспішають до джерел люди, щоб напитися унікальної цілющої «Нафтусі». І тепер назва селища підтверджується саме тому, що сходяться люди в унікальний оздоровчий центр України з бідами-недугами, а від'їжджають з безцінним багатством — зміцненим здоров'ям.

Феноменальні властивості місцевих мінеральних вод полягають у їхніх складниках. Дощові води проникають на глибину сто метрів і вимивають із підземних порід органічні речовини, насичуються сірководнем, змішуються з глибинними водами й несуть у собі в розчиненому стані мікроелементи органічних речовин — залишків флори й фауни в морських глибинах. Адже карпатські породи — це утворення колишнього морського дна, у яких накопичувалися й перетворювалися органічні рештки. У процесі цих перетворень і з'явився унікальний склад цілющої мінеральної води «Нафтуса».

За словами лікарів, саме таке феноменальне поєднання органічних речовин і мікроелементів води має здатність покращувати обмін речовин людського організму, ефективно впливати на поліпшення життєво важливих функцій багатьох його органів, відновлювати регенерацію клітин в організмі. Лікувальний вплив цієї мінеральної води значно ефективніший багатьох медикаментозних засобів, зберігається навіть при розчиненні «Нафтусі» у 200–250 разів.

П'ятдесят років минуло з дня відкриття Омеляном Стоцьким унікального Східницького родовища мінеральної води «Нафтуса», яке не має аналогів на Землі.

441 слово *(За Г. Стоцькою).*

Тексти для контрольних диктантів

1. Дніпро

Дніпро! Одне слово — і спадає з тебе полуда зневіри та втоми, одне слово — і зцілюєшся від кривдних ран, очищуєшся від накипу злоби й, ослаблений, повертаєш собі життєдайні сили й жадобу творення.

Якщо маєш у душі те слово...

Не в образі водного шляху для воїв і купців, не у вигляді повені, що бурхотить із земних джерел незагнужданою силою, не в картині сизого безмежжя простору, сповненого світла, барв і гомону, а в символі нашої сутності, вічного буття народу, його багатства, сили і здоров'я.

Коли не згубив його, не спродав, не пропив, не зрікся — у кожную мить, висвітливши в

своїй душі цей символ, воскресеш, як тлінний Лазар з небуття, і стаєш видний світові, мов хрест на церковній бані — святий і чистий.

Дніпро... Розділився, монолітний і дужий, досягаючи столиці України, на ріки, річки, потоки й рукави, ніби стомився дорогою й спинитися хоче; омиває зелені острови, спочиває в замшілих очеретом старицях, тихою гладдю засинає на лебединих озерах, аж поки не допаде до зелених круч Печерська — та й вирветься на степовий простір, і благословлять золотим блиском його нестримний біг до моря суворі шпилі лаврських соборів і хрещаті бані Видубицького монастиря.

185 слів *(Р. Іваничук).*

2. Ластівки

Ще в дитинстві я дуже любив спостерігати за веселими бистрокрилими ластівками. Сховаєшся, бувало, спекотного літнього дня у високих житах або на березі річки в запашній траві посеред нескошеного квітучого луку, дивись — не надивишся на блакитне літнє небо, по якому тихо плывуть пухнасті білі хмари. А високо-високо під хмарами кружляють, купаються в повітрі білогруді швидкі ластівки!

Щоліта під високим карнизом будинку, де проходило моє дитинство, білогруді веселі ластівки ліпили свої гнізда. Я уважно спостерігав, як з країв калюжі носять вони в дзьобах липкий бруд, клеять з нього свої маленькі й охайні житла. Милувався потім, як виводять і годують пташенят. Я близько бачив, як, вчепившись за край гнізда, вони годують своїх дітей, що вітають батьків веселим і бадьорим писком.

Життя ластівок пов'язане з життям людини. Ластівки спритно пірнають у відкриті ворота й двері, у відкриті вікна порожніх старих будівель. Ці птахи харчуються винятково комахами. Майже все своє життя ластівки проводять у польоті. Широким своїм ротом вони спритно ловлять комах у повітрі.

Ластівки вміють гарно співати. Всядеться пташка на кінець даху, струшуючи довгим хвостом, починає щебетати свою нескладну, але дуже приємну пісеньку.

Між собою ластівки живуть у великій дружбі, ніколи не сваряться, ніколи не заважають одне одному будувати свої гнізда.

198 слів *(За І. Соколовим-Микитовим).*

Тексти для навчальних диктантів

Коштовне диво поліського краю

Вода, кольору зерна граната, високорослий мішаний ліс, жовті лілії біля берегів, чисте безпечне піщане дно... Це все — маленький світ озера Вербівка.

Водойма, наче коштовний камінь, зачаровує барвами і блиском. Збагачене гліцерином, розфарбоване торф'яними покладами озеро змушує повертатися до нього щоліта, щоб хоча б на мить відчутти доторк його чарівливої води. Кажуть, що саме на місці, де зараз розташована водойма, раніше було село. Ніхто не знає за яких обставин його поглинула вода. Якщо довго посидіти на березі й вслухатися в тишу, то можна почути, як дзвони затопленої церкви звучать із глибин Вербівського озера...

Занурення у воду нагадує перехід в інший вимір. Адже, покинувши лісовий простір і ступивши на пісочне дно, вас одразу вітає вітер, що ніби бере початок із самої середини водойми. Плавання дає змогу відчутти приємну, трохи желейну воду, яка забарвлює волосся коричневим кольором. Та цю дивність можна змити тією ж водою або витерти рушником, який потім теж стане коричневим. Але не треба лякатися, бо осад — це розчинений торф. Саме через нього вода Вербівки має такий незвичний колір. Тіло ж після купання віддячує ніжною та здоровою шкірою.

181 слово (За А. Корень).

Сільські перелази

Перелази були для родини своєрідним оберегом. Бо нинішню хвіртку можна відчинити та й зайти до двору, але невідомо, хочуть тебе бачити господарі чи ні. А перелаз вимагає іншої культури й етики поведінки. Підійдеш до перелазу, постоїш, поки господарі до тебе вийдуть, чи погукаєш їх. А тоді вже, як ведеться, або запросять тебе у двір чи до хати, або перемовишся потрібним слівцем і підеш собі далі в справах.

Перелази, як і хати, у різних людей різними були. Плетені, як і пліт, зроблені зі стовбурів деревець, із дощок, із усього, що малося в господарстві, чи придбане десь. Але обов'язково, щоб на самому перелазі була примаїстрована спеціальна дощечка для зручного сидіння. А внизу, це вже як у кого, була дощечка-східчик або просто дощечка на землі, щоб, приміром, після дощу не в калюжу ступати, а на сухеньке.

«Та ти й сама побачиш, поки дійдемо туди, куди оце намірилися», — каже тітка. І таки побачила. Підходимо до колишнього нашого обійстя, дивлюся — перелаз точнісінько такий, як і піввіку тому, і на тому ж самому місці. Він один на двох у нас із сусідами був. У мене серце так і зайшлося.

Може, його й обновили трохи, але я того не помічаю.

Ось тепер і гадайте, чому мені сняться й сняться, не дають душі спокою оті, всіма ніби вже й забуті, сільські перелази...

216 слів (За Л. Шитовою).